

Міністерство освіти України
Тернопільська Академія народного господарства

На правах рукопису

ЩЕРБА Лешек В'єслав

**Організаційно-економічні передумови
функціонування підприємств
з іноземними інвестиціями**

Спеціальність 08.06.01 - Економіка підприємств та форми господарювання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль, 1995

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00779314 (V)

Міністерство освіти України
Тернопільська Академія народного господарства

На правах рукопису

ЩЕРБА Лешек В'слав

**Організаційно-економічні передумови
функціонування підприємств
з іноземними інвестиціями**

Спеціальність 08.06.01 - Економіка підприємств та форми господарювання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль, 1995

АВ 33.710

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільській Академії народного господарства.

Науковий керівник - Кузьмін О.Є., доктор економічних наук, професор, академік Академії підприємництва та менеджменту України

Науковий консультант - Вихруц В.П., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Академії підприємництва та менеджменту України

Офіційні опоненти:

- Продіус І.П., доктор економічних наук, професор, академік інженерної Академії України
- Харів П.С., кандидат економічних наук, доцент

Провідна установа - Львівський державний університет ім. І.Франка

Захист дисертації відбудеться "26" сидня 1995 року о 14.00 год.
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.01.02. по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук в Тернопільській Академії народного господарства за адресою: 282004, Тернопіль, вул. Львівська, 1.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільської Академії народного господарства.

Автореферат розіслано "26" сидня 1995 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Фаріон І.Д.

1. Загальна характеристика роботи.

1.1. Актуальність теми дослідження. Забезпечення ринкової трансформації національної економіки України є багатоаспектною проблемою, пов'язаною, перш за все, з необхідністю нагромадження значного інвестиційного потенціалу. Формування нових економічних відносин супроводжується поглибленням кризових явищ в економіці, що пояснюється переважно переходом від планово-директивних до ринкових механізмів регулювання попиту і пропозицій. Недосконаліми залишаються ускладнена структура та організаційно-технічний рівень виробництва, що найбільше гальмує процеси інтеграції. Внаслідок, економіка України потребує набагато більше інвестиційних ресурсів, ніж їх можуть забезпечити власні відтворювальні джерела. Тобто об'єктивно зумовлюється необхідність залучення іноземних інвестицій.

Реформування структури матеріального виробництва належить до проблеми, на наш погляд, переважно мікрорівневого інвестування, що пояснюється здебільшого соціальною спрямованістю бюджетних асигнувань за умов становлення і розвитку ринкових відносин. З цього боку дослідження організаційно-економічних механізмів мотивації іноземних інвестицій на рівні окремих підприємств або інноваційних проектів є пріоритетним завданням.

За статистичними спостереженнями чинна система економічного стимулювання спричиняє одержання винятково режиму пільгового оподаткування, а не інтенсифікацію іноземних вкладень. Мікрорівнева залежність "кваліфікаційна інвестиція-економічні стимули" є малоефективною. Вимагається спрямованість цієї системи на досягнення первинних цілей інвестування, тобто одержання кінцевих результатів, що потребує, перш за все, теоретичних досліджень.

Спостерігається стійка тенденція інвестування незначного за розміром капіталу, що зумовлено переважно факторами існуючої системи мотивації та ризиком. Зазначена факторна структура потребує удосконалення з метою забезпечення прибутковості та розвитку інвестиційної діяльності.

Принциповою передумовою здійснення інвестицій є їх кількісно-якісна оцінка, що забезпечує ефективність формування економічних відносин українських та іноземних інвесторів. Практика провадження таких оцінок за курсом перерахування валют дестабілізує єдність спільної участі об'єднання майна та підприємницької діяльності. До нових належить проблема визначення проектних

обсягів інвестицій, яка вирішується на етапі створення спільних підприємств здебільшого емпірично. Поряд зумовлюється необхідність оптимізації розміру інвестованого капіталу з метою забезпечення спільного розвитку.

Цілісність механізму залучення іноземних інвестицій полягає в органічному поєднанні економічних та організаційних факторів. Визначення форм, способів і порядку здійснення інвестицій створює передумови функціонування економічних стимулів. Втім, спостережені тенденції застосування форм організації не відповідають у повній мірі новим економічним відносинам, що негативно впливає на ефективність управлінських рішень, розподіл прибутку та кінцеві майнові розрахунки.

Принциповою новизною вирізняється проблема забезпечення ефективності підприємств з іноземними інвестиціями. Практично йдеться про поєднання різних за змістом підходів українських та іноземних інвесторів щодо аналізу діяльності, використання ресурсів при реалізації інноваційних проєктів, оптимізації організаційно-технічних характеристик виробництва, управління ресурсами в процесі здійснення інвестицій тощо. Тобто вимагається розробка нетрадиційних у деякій мірі підходів, рекомендацій і рішень, які б забезпечували ефективність спільної інвестиційної діяльності.

Таким чином, актуальність, практична значимість та ступінь розробки проблеми створення та розвитку підприємств за участю іноземного капіталу визначили вибір теми цього дослідження.

1.2. Мета і основні завдання дослідження. Головною метою є розробка, обґрунтування та оптимізація організаційно-економічного механізму функціонування підприємств з іноземними інвестиціями як основної форми спільної діяльності українських та іноземних інвесторів.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних основних завдань:

- дослідження об'єктивних передумов та проблем мотивації мікрорівневого інвестування економіки України;
- визначення та вдосконалення економічного механізму залучення іноземних інвестицій;
- оцінка та розробка методики оптимізації розмірів інвестицій;
- дослідження та вдосконалення організаційних форм здійснення інвестицій;
- розробка та практичне запровадження методики аналізу та знаходження резервів економії ресурсів в процесі інвестиційної діяльності;

- розробка та апробація методики вдосконалення систем організації виробництва на підприємствах з іноземними інвестиціями;

- розробка концепції управління ресурсами в процесі здійснення інвестицій на основі системного і функціонального підходів.

Відправною позицією дослідження є загальнотеоретичний аналіз сутності та змісту різноманітних форм іноземного інвестування і системи його мотивації на мікрорівні. Оскільки у межах однієї роботи неможливо розглянути докладно і глибоко усю багатоаспектність зазначеної проблеми, особливу увагу зосереджено на питаннях, які є найбільш актуальними.

1.3. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є спільна інвестиційна діяльність українських та іноземних інвесторів на рівні суб'єктів господарювання (підприємств).

За об'єкт дослідження обрано підприємства з іноземними інвестиціями, що діють на території України, зокрема у Західному і Східному регіонах, та Польщі.

1.4. Методологія і методика дослідження. В основу методології дослідження покладено діалектичний підхід до вивчення економічних явищ та процесів спільної підприємницької діяльності, який передбачає всебічне виявлення закономірностей, тенденцій, взаємозв'язків і взаємозалежностей, що постійно змінюються і розвиваються.

Додатково використано системний і функціональний підходи, які складають теоретичну і методичну базу функціонально-елементного моделювання досліджуваних процесів і об'єктів. У необхідних випадках застосовано традиційні методи економічного аналізу та прогнозування (порівняння, елімінування, економіко-математичні та інші алгоритми).

У процесі розробки теми використано законодавчі та нормативні акти України, теоретичні і практичні роботи та розробки українських і зарубіжних економістів, періодичні видання України і Польщі, які висвітлюють проблеми іноземного інвестування та альтернативи їх вирішення.

1.5. Наукова новизна роботи охоплює розробки, обґрунтування та оптимізацію рішень і рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму створення та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями.

Наукова новизна підтверджується одержаними результатами, а саме:

- встановлено передумови здійснення іноземних інвестицій, якими переважно є об'єктивна необхідність ринкових перетворень, недосконалість сучасних структури

та організаційно-технічного рівня виробництва, що супроводжуються поглибленням кризових явищ в економіці України;

- змодельовано механізм мотивації іноземних інвестицій у вигляді багаторівневої елементної структури, удосконалюючи який рекомендовано застосування податкових стимулів як плати за інвестиції залежно від одержаного економічного ефекту в процесі їх здійснення;

- розроблено методичний підхід щодо кількісно-якісних оцінок інвестицій, сутністю якого є визначення відносних часток інвесторів, виходячи із двоєдності об'єднання майна та підприємницької діяльності учасників;

- розроблено методику оптимізації розміру інвестицій, яка базується на використанні критерію-показника експортного продажу та застосуванні способу обчислення кореляційних рівнянь при малому числі спостережень;

- систематизовано фактори, які впливають на вибір форми іноземного інвестування, а саме- форма власності, майнові передумови, режим сприяння, солідарна відповідальність і ефект "невідомий ринок", внаслідок чого розроблені оргпроектні алгоритми спільної діяльності та механізм економічних взаємовідшкодувань учасниками шляхом застосування "секторів відповідальності", квантифікації і ціноутворення зобов'язань;

- розроблені методичні рекомендації на засадах системного і функціонального підходів щодо оптимізації елементної бази інвестованого виробництва, які включають першорівневий аналіз якості виконання функцій, удосконалення системи організації за критерієм "споживацькі властивості кінцевого продукту" і управління використанням ресурсів в процесі здійснення інвестицій.

1.6. Теоретична і практична цінність роботи. Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у поглибленні знань про сучасні тенденції та розвиток інвестиційних процесів, їх організаційні форми та мотиваційні засоби. Теоретичну цінність представляють розробки методик і рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного механізму мотивації іноземних інвестицій, їх оцінок та оптимізації розмірів.

Методичні рішення та рекомендації, одержані внаслідок дослідження, призначені для практичного застосування на стадії формування інвестиційних проектів та в процесі господарської діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, особливо щодо вибору об'єкта інвестування, оцінки та визначення

розміру інвестицій, обґрунтування організаційної форми спільної діяльності та методики оптимізації ресурсів.

Результати цієї роботи можуть бути використані державними органами, які займаються регулюванням інвестиційної діяльності, підприємствами незалежно від форм власності, у тому числі іноземних держав, при здійсненні інвестицій, аудиторсько-консультаційними фірмами, а також вищими учбовими закладами в процесі підготовки економістів та фахівців з менеджменту та маркетингу.

1.7. Реалізація та впровадження результатів дослідження. Одержані внаслідок дослідження результати в частині методики вибору об'єкта інвестування, оцінки та визначення розміру інвестицій впроваджено на підприємствах з іноземними інвестиціями України і Росії, співзасновником яких є фірма "ХЛС" (Польща).

Методика обґрунтування організаційних форм спільної діяльності та оцінки іноземних інвестицій використана при створенні на території України дочірних та спільних підприємств за участю фірми "Антен Ентернасьональ" (Франція) та компанії "Вайт Ерроу Трейдінг" Ко Лтд (Кіпр).

Методика раціоналізації використання ресурсів в процесі здійснення інвестицій впроваджена в СПКТУ АС (м.Харків) та на польській фабриці водолічильників.

Окремі методичні рекомендації практично застосовано за участю консалтингових фірм "МОНО" і "Де-Юре" (м.Львів).

1.8. Апробація результатів наукового дослідження. Основні теоретичні положення і практичні результати роботи доповідались та були схвалені в Центрі підтримки бізнесу Львівського інституту менеджменту, СПКТІ автоматизованих систем (м.Харків), ДНДІ "Система" (м.Львів), Чернівецькому державному університеті 4-6 квітня 1995р. на міжнародній науково-практичній конференції з проблем економічної політики у вільних економічних зонах та Львівській комерційній Академії 18-19 травня 1995р. на республіканській науково-практичній конференції "Аудиторська діяльність в умовах становлення нових економічних відносин в Україні".

1.9. Структура та обсяг роботи включає вступ, три розділи і висновки, які викладені на 149 сторінках машинописного тексту, включаючи 24 таблиці і 23 рисунки. Вміщений список використаної літератури має 142 найменування.

1.10. Публікації. По темі дисертації опубліковано 14 наукових праць загальним обсягом 6,9 друкованих аркушів, у тому числі 6,2 друкованих аркушів належать авторові.

2. Основні положення дисертаційної роботи

2.1. Передумови здійснення інвестицій в економіку України складають головним чином два об'єктивні фактори. З одного боку, - це об'єктивно зумовлена необхідність ринкової трансформації усіх сфер економічної діяльності, з іншого - спостерігається недосконалість, як і у будь - якій постсоціалістичній країні, структури та організаційно-технічного рівня виробництва.

Проблема формування нових економічних відносин загострюється поглибленням кризових явищ в економіці, що супроводжується спадом виробництва і відповідно зниженням інвестиційної, особливо інноваційної, активності. Властивою є тенденція падіння обсягів фінансування оновлення активної частини основних засобів, скорочення випуску нового технологічного устаткування та виробництва приладів і засобів автоматизації (відповідно криві "ФОФ", "ВТУ" і "ПЗА"-рис.1).

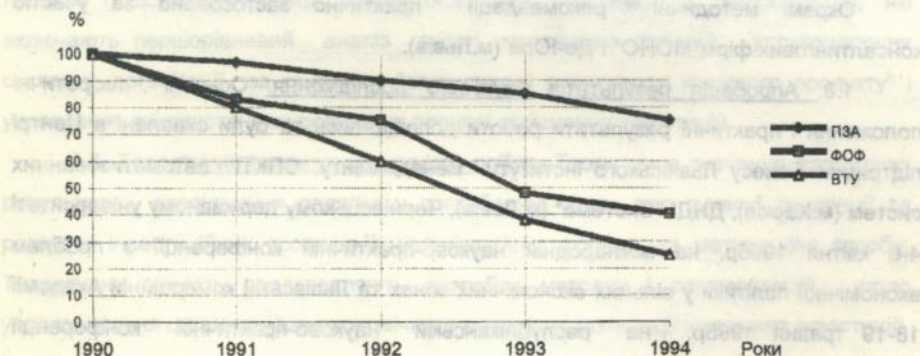

Рис.1. Характеристика інноваційної діяльності

Дослідження інноваційних процесів показують, що економіка України потребує значно більших інвестиційних ресурсів, ніж їх можуть забезпечити власні відтворювальні джерела. Тобто об'єктивно зумовлюється необхідність нагромадження ресурсів за участю іноземних інвесторів. Водночас реформування

матеріально-технічної бази виробництва належить винятково до проблеми мікрорівневого інвестування у зв'язку з переорієнтацією бюджетних асигнувань за умов становлення і розвитку ринкової економіки.

2.2. Економічний механізм мотивації іноземних інвестицій базується на визнанні за суб'єктами підприємництва інших держав права власності на майно в Україні та принципах підприємництва (вільний вибір діяльності та набір робочої сили, відкритість залучення інвестицій, самостійне здійснення зовнішньоекономічної діяльності тощо).

Внаслідок вивчення законодавчо-нормативної бази України автором змодельовано систему мотивації інвестицій у вигляді кількарівневої елементної структури, де на рівнях:

"О" - економіко-правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями;

"01-10" - сукупність елементів системи;

"01.а, 02.в, 03.с, ... 10.ф" - деталізація елементного масиву попереднього рівня.

Ключовим в роботі є дослідження мотиваційного аспекту чинної системи оподаткування підприємства, яка залежно від макро- і мікрорівня також представляється кількома рівнями. Основним економічним змістом цієї системи є коригування балансового прибутку, як розрахунок об'єкта оподаткування (ОП), та цільове використання (Ц) неоподатковуваних сум (НС), що формалізується так

$\min \text{ ОП при } \min \Sigma(+)$ і $\max \Sigma(-)$;

$\max \text{ НС при } \text{ Ц const}$,

де $\Sigma(+)$, $\Sigma(-)$ - відповідно збільшення і зменшення балансового прибутку.

2.3. Проблеми удосконалення механізму мотивації розглядаються на основі системного підходу, виходячи із того, що системне відтворення будь-якого масиву інформації про об'єкт дослідження дозволяє звести розрізнені елементи до єдиного цілого, коли можливо відслідкувати як зовнішні зв'язки системи, так і зв'язки між окремими її елементами.

Внаслідок аналізу інвестиційних ситуацій в Україні і Польщі автор дійшов висновку, що при удосконаленні механізму мотивації необхідно враховувати наступне:

- багатofункціональність інвестицій, а не лише функції їх вкладення;

- неоднорідність інвестицій за видами, способами оцінки, порядком внесення і реалізації;
- різномірну окупність інвестованого капіталу залежно від напрямків його використання.

Метою удосконалення системи мотивації іноземних інвестицій на мікрорівні є їх орієнтація на розвиток виробництва на базі конкурентоздатних технологій. В роботі використано критерій - ефект інвестування (EI), залежно від якого визначається плата за інвестицію у вигляді надання режиму пільгового оподаткування (ПО). Тобто алгоритм мотивації має вигляд: $\max \text{ ПО}$ при $\max \text{ EI}$. З цього боку, позбавлення податкових пільг щодо новостворених підприємств з іноземними інвестиціями суперечить принципу оплатності інвестицій, особливо враховуючи сучасну нестабільність законодавства України і ризиковість фінансування інноваційних проєктів.

2.4. Проблема мотивації іноземних інвестицій органічно пов'язана з вибором об'єкта інвестування, переважно суб'єкта підприємницької діяльності як основної організаційної ланки народного господарства. Мікрорівневий підхід має ряд переваг. По-перше, на рівні конкретних підприємств обмежуються і кількісно визначаються параметри інноваційного проєкту, по-друге, мікрорівневий підхід спрощує техніко-економічне обґрунтування інвестицій, по-третє, мікрорівнева координація спільної діяльності є більш ефективною, коли зобов'язання поєднуються зі взаємною відповідальністю, і, нарешті, рівень підприємства дозволяє шляхом його оргструктурної перебудови використання допоміжних виробництв, наявних матеріальних і трудових ресурсів.

У роботі сучасні перспективи інвестиційної діяльності на ринку України досліджуються за товарним (продуктовим), ресурсним і майновим підходами, кожен із яких має свої переваги і недоліки. Статистичний аналіз вказує на переважність застосування ресурсного підходу. Втім, довгострокові перспективи, на думку автора, пов'язані більше з цільовим використанням майна.

2.5. Вибір об'єкта інвестування логічно поєднується з оцінкою та визначенням розміру інвестицій. Принциповою передумовою кількісно-якісних оцінок інвестицій є їх багатофункціональність щодо формування та реалізації взаємовідносин інвесторів. Залежно від вкладів провадиться регулювання прав, обов'язків і

фінансової відповідальності учасників спільної діяльності, управління підприємством, розподіл прибутків (збитків) та майнові розрахунки між українськими та іноземними інвесторами.

Аналіз законодавчо-нормативної бази України та практики спільного інвестування показує, що оцінку інвестицій обмежують розрахунком майнового вкладу за курсом домовленості. Тобто проблема оцінки зводиться до визначення курсу перерахування валют.

В основу розробленої методики розрахунку відносних часток інвесторів покладено диединість спільної участі - об'єднання майна та підприємницької діяльності. Виконання цієї умови мотивує інвестиційну діяльність на всіх етапах її життєвого циклу, сприяючи зміцненню економічних взаємовідносин українських та іноземних інвесторів, що становить основу розвитку. За розробленим методичним підходом частки оцінюються шляхом визначення участі будь-якого інвестора у формуванні прибутку - деякого коефіцієнта (K_u). Відповідно вклад іноземного учасника ($Ч_i$) розраховується шляхом коригування офіційного курсу валют ($В_{ко}$):

$$В_{кп} = В_{ко} * K_{u_i} / K_{u_u}; I_n = I * В_{кп}; Ч_i = СФ / I_n,$$

де $В_{кп}$ - курс перерахування валют; K_{u_i}, K_{u_u} - коефіцієнти участі у формуванні прибутку іноземного та українського учасників; I, I_n - іноземна інвестиція відповідно у конвертованій валюті та за курсом перерахування валют; $СФ$ - статутний фонд при додержанні встановленого законодавством мінімуму.

Методична пропозиція автора щодо оптимізації розміру інвестиції (I) базується на використанні критерію - показника експортного продажу ($Ч_e$), та застосуванні способу обчислення кореляційних рівнянь при малому числі спостережень. Парні моделі одержано в роботі внаслідок кореляційного аналізу залежності $Ч_e = f(I)$ або $x_2 = f(x_1)$, яка представляється у вигляді поліному:

(h_1)

$$\bar{x}_2 = x_2 + r_{1/11} * \sigma_2.$$

Після визначення середніх значень I та $Ч_e$, відхилень експериментальних статистик, критерію рівняння та основних помилок знайдено пошукове рівняння, яке

має другий порядок. Цей алгоритм дає можливість техніко-економічно обґрунтувати розмір інвестицій за критерієм експортного потенціалу конкретного підприємства.

Як розвиток задачі оптимізації, на прикладі діяльності фірми "ХЛС" Польща спрогнозовано показник експортного продажу за умови збереження базових темпів інвестування, тобто залежно від часу (Т). Дані проведеного автором експерименту вказують, що залежність $Ч_e = \varphi(T)$ або $y = f(x)$ відтворює кореляційне рівняння другого порядку:

$$2f(x) = 10,31 - 3,08x + 1,98x^2.$$

2.6. Первинне здійснення інвестицій повинно бути пов'язане з одночасним пошуком організаційних форм їх внесення, що, на погляд автора, спрямовано на забезпечення цілісності механізму мотивації іноземного інвестування, тобто органічне поєднання економічних та організаційних факторів.

Дослідження та систематизація в роботі найбільш впливових факторів дозволили створити базу (матрицю) для пошуку і вибору організаційної форми здійснення іноземних інвестицій (таб.).

Таблиця

Вибір форми організації іноземного інвестування

Фактори	Форма організації		
	спільне підприємство (1)	підприємство інвестора (дочірне) (2)	спільна діяльність (3)
1.Форма власності		1.2	
2.Майнові передумови	2.1		2.3
3.Первинне інвестування		3.2	
4.Державна реєстрація			4.3
5.Режим сприяння	5.1	5.2	
6.Солідарна відповідальність	6.1		6.3
7.Ефект "невідомий ринок"	7.1		7.3
8.Комерційний ризик	8.1		8.3
9.Строковість діяльності			9.3

Моделювання альтернативних форм організації уможливило розгляд усіх ймовірних рішень щодо здійснення інвестицій з метою наступної їх оптимізації. При цьому результати дослідження показали що організаційне проектування повинно охоплювати повний життєвий цикл інвестиційної діяльності - від формування наміру до припинення інвестицій.

2.7. Розвитком системи організаційно-економічних засобів мотивації іноземних інвестицій є моделювання діяльності підприємств, створених за їх участю. В основі розробки чи удосконалення будь-якої системи знаходиться аналіз, який передбачає знаходження її цільової (функціональної) моделі, та синтез - визначення носіїв функцій, що разом спрямовано на підвищення ефективності використання ресурсів при реалізації інвестицій.

Методика знаходження резервів економії ресурсів розроблена з використанням теорії графів та методології функціонально-елементного моделювання. Першорівневим є аналіз якості виконання функцій основними елементами виробництва за алгоритмом:

R - D -100,

де R - перевищення (заниження) фактичного значення параметра (D) порівняно з потрібним (100%).

Методика застосована в процесі дослідження на прикладі оптимізації елементної бази технології виробництва водолічильників (рис.2).

Рис.2 Аналіз якості виконання функцій технологічного процесу

До вищих рівнів належить оптимізація параметрів виробничого процесу, яка виконується в роботі шляхом узгодження кількісних характеристик функцій (критерію) послідовно виробів, технологій і систем організації та аналізу альтернативної бази їх носіїв.

Одержані в процесі дослідження експериментальні дані свідчать про наступне:

а) фактичне зниження витрат склало близько 12% (рис.3 - "a-b"), екстраполяція якого дає "b-c", а внаслідок оптимізації параметрів - "b-d". Відповідно площа "bcd" кількісно визначає одержаний економічний результат від удосконалення елементної бази діючого виробництва;

б) оптимізація параметрів на етапах розробок або на ранніх стадіях виробництва продукції є більш доцільною (рис.4 - "a₁ - c₁"), коли економічний ефект набагато перевищує результат від удосконалення елементів діючих виробничих систем ("acc, a₁" >> "bcd");

в) співставлення розрахункових статистик ("a₁ - c₁") та даних проведеного експерименту ("a - b - d") дає кількісну оцінку невикористаного резерву зниження витрат, що зумовлено запізненням удосконалень (рис.5 - "adc, a₁"). При цьому спрогнозована в роботі залежність "z-k" є цільовою, досягнення якої об'єктивно обмежується можливостями технічних засобів реалізації функцій.

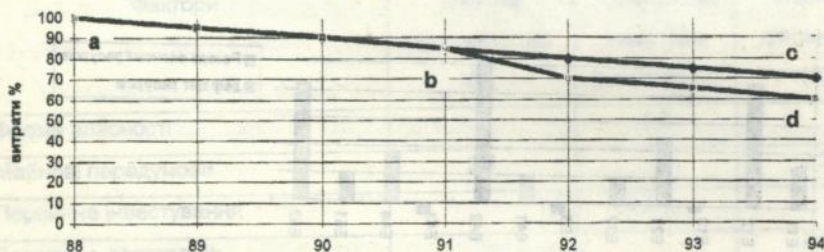

Рис.3. Формування витрат при удосконаленні елементів виробництва

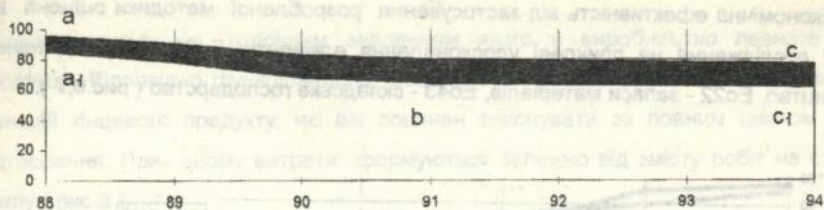

Рис.4. Формування витрат при удосконаленні елементів розробки

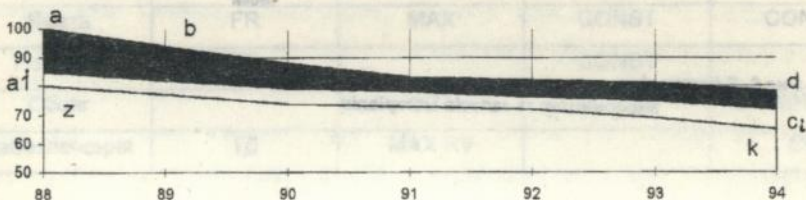

Рис.5. Формування резерву зниження витрат

2.8. Діяльність підприємств з іноземними інвестиціями повинна бути пов'язана з проектуванням нових та удосконаленням діючих систем організації виробництва. Відправною методологічною позицією є те, що організаційно-технічні характеристики виробництва розвиваються залежно від параметрів кінцевої продукції та технології її виготовлення. Тобто йдеться про функціональну залежність кількох систем та узгодження між ними їх характеристик до рівня, коли організація виробництва буде відповідати споживацьким властивостям кінцевого продукту.

В основу розробленої методики покладено функціональне моделювання прогресивної системи організації виробничого процесу залежно від видів та обсягів виконання технологічних операцій, які є закінченою частиною технології і виконуються на одному робочому місці. Удосконалення системи організації провадиться в роботі шляхом перебирання альтернативних варіантів організаційно-технічних рішень з метою мінімізації резерву за показниками серійності, паралельності, синхронізації та ефективності вантажопотоку. При цьому розробка, аналіз та оцінка альтернатив здійснюється за логічним алгоритмом, який регламентує послідовність формування елементної бази цілісної системи організації виробництва.

Економічна ефективність від застосування розробленої методики оцінена в процесі дослідження на прикладі удосконалення елементів Eo21 - незавершене виробництво, Eo22 - запаси матеріалів, Eo43 - складське господарство (рис.6,7).

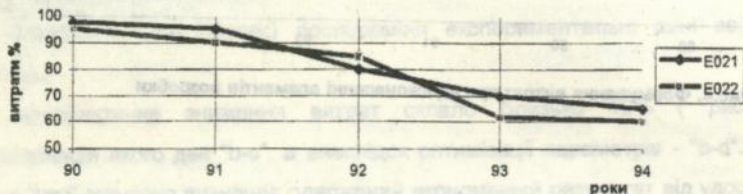

Рис.6. Ефективність удосконалення нормування незавершеного виробництва та запасів матеріалів

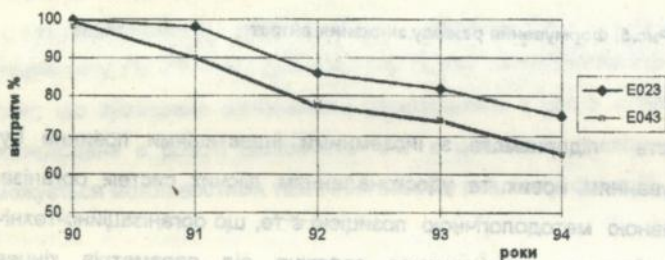

Рис.7. Ефективність удосконалення транспортних перевезень та складського господарства

Співставлення фактичних та одержаних експериментальних статистик вказує на стійку тенденцію зниження витрат внаслідок оптимізації зазначеної елементної бази. При цьому економічний результат максимізується за умови застосування методики оптимізації на етапах розробки цілісної системи організації виробництва.

2.9. Визначення функціонально - необхідних витрат базується на теорії оцінок вартості функцій. Наближення до рівня цих витрат розглядається в роботі як цільова

задача інвестування, головним завданням якого є виробництво певного виду продукції. Відповідно функціонально - необхідні витрати моделюються залежно від функцій кінцевого продукту, які він повинен виконувати за повним циклом свого відтворення. При цьому витрати формуються залежно від змісту робіт на стадіях циклу (рис.8).

Стадії	Розробка	Виробництво	Обіг	Експлуатація
Ціль				
Якість	FR	MAX	CONST	CONST
Потреба	FR		CONST	
Обсяг		OPT	CONST	MIN(O)
Забезпечення	ТД	MAX RV		CP

Умовні значення : FR - формування; max - підвищення; opt - оптимізація; const - збереження; min (0)- утилізація; max RV - підвищення рівня виробництва; CP - використання за призначенням;

Рис. 8. Зміст робіт на стадіях циклу відтворення продукції

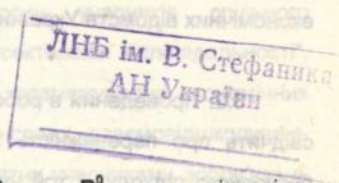
Обґрунтування функціонально - необхідних ресурсів на кінець підготовки виробництва і аналіз фактичних витрат за циклом відтворення продукції надають, на думку автора, можливість здійснювати управління їх формуванням і утворенням. За цим методологічним підходом досліджуються цільові функції управління витратами. Так, критеріальний показник представляється на стадіях виготовлення, обігу та експлуатації продукції як складна функція кількох перемінних:

$$\min (V + TnK) = f (R_{1,2,3,\dots})$$

при обмеженні $R_{1,2,3,\dots} \rightarrow R^0_{1,2,3,\dots}$,

де $\min (V + TnK)$ - мінімізовані приведені витрати; $R_{1,2,3,\dots}$, $R^0_{1,2,3,\dots}$, - відповідно параметри і споживацькі властивості продукції.

Внаслідок проведеного автором експерименту одержано економію витрат у розмірі 14-30% залежно від організаційно - технологічних умов виготовлення того

чи іншого виробу. При цьому найбільше знизилась матеріальні витрати (з 54,2 до 40,4%).

3. Висновки і пропозиції

3.1. Вивчення законодавчо-нормативної бази України дозволило змоделювати в роботі систему мотивації іноземних інвестицій у вигляді багаторівневої елементної структури. Проведена класифікація елементного масиву надає можливість центральним органам управління оцінювати ефективність системи в цілому за факторами зовнішнього і внутрішнього впливу.

Концепція автора щодо удосконалення системи мікрорівневої мотивації базується на використанні критерію-ефекту інвестування, залежно від якого визначатиметься плата за інвестицію у вигляді надання державою режиму пільгового оподаткування.

До рекомендацій локального характеру належить наступне:

а) необхідність провадження амортизаційних відрахувань на нематеріальні активи ("ноу-хау", гудвіли і т.ін.), термін використання яких зумовлюється об'єктивними факторами і обмежується певною сферою їх використання та умовами діяльності на конкретному ринку;

б) самостійність застосування підприємствами прискореної амортизації активної частини основних фондів незалежно від рівня цін, враховуючи вплив чисто ринкових регуляторів;

в) витрати на модернізацію активної частини основних фондів слід відшкодовувати незалежно від використання амортизаційного та спеціальних фондів, що сприятиме нагромадженню інноваційних ресурсів.

Одержані рекомендації можуть бути використані робочими групами економічних відомств України в процесі підготовки законодавчих ініціатив.

3.2. Проведений в роботі аналіз передінвестиційної ситуації на ринку України свідчить про переважність застосування при формуванні інвестиційних програм ресурсного підходу, у той час, коли довгострокова перспектива буде пов'язана більше з цільовим використанням майна. Внаслідок обгрунтовано методичний підхід щодо вибору інвестицій за їх видами шляхом співставлення двох відомих структур (функціональної та елементної) з метою знаходження оптимальної.

Побудована матриця "цілі-види" розглядається як інструмент для пошуку можливих альтернатив, між якими зрештою провадиться розподіл ресурсів інвестування.

Одержані методичні рекомендації стосовно вибору пріоритетів, об'єкта інвестування та виду інвестицій можуть бути використані власниками і менеджерами іноземних фірм, які розглядаються як потенційні інвестори економіки України, та експертами і консультантами з питань іноземного інвестування.

3.3. Пропонується при визначенні відносних часток інвесторів враховувати двоєдність їх участі у спільній діяльності-об'єднання майна та підприємницької діяльності. Відповідно оцінка частки і вкладу будь-якого інвестора представляється в роботі як визначення його участі у формуванні прибутку спільного підприємства. Поряд з цим абсолютний розмір інвестиції оптимізується залежно від розвитку експортного потенціалу підприємства - показника експорту у загальному обсязі виробництва.

Застережені методичні рекомендації пропонуються для спільного використання українськими та іноземними учасниками при здійсненні інвестиційних проектів.

3.4. Пошук та обґрунтування організаційної форми здійснення інвестицій рекомендується провадити за оцінкою передумов інвестування на ринку України, основу яких складають форма власності, майновий потенціал учасників, режим сприяння, солідарна відповідальність, ефект "невідомий ринок" та комерційний ризик. При цьому пріоритетність того чи іншого виду діяльності визначається залежно від зростання попиту на товар порівняно з обсягом фактичних продаж, задоволення майнових потреб та формування нового попиту на базі виробничих потенціалів інвесторів.

Формування та персоніфікацію взаємовідносин учасників спільного інвестування доцільно провадити на думку автора за "секторами відповідальності", що зумовлює загалом ефективну діяльність і зокрема розмежування економічних втрат. Розроблені методика та механізм фінансових взаємовідшкодувань передбачають квантифікацію і розрахунок "ціни" прийнятих учасниками зобов'язань та порядок застосування економічних санкцій.

Одержані методичні рекомендації пропонуються для використання українськими та іноземними учасниками спільної діяльності при проектуванні

організаційної форми здійснення інвестицій, а також експертами і консультантами з цих питань.

3.5. Методика знаходження резервів економії ресурсів в процесі реалізації інвестицій базується на застосуванні функціонального і системного підходів. Як найбільш доступне рекомендується проведення аналізу якості виконання функцій, оскільки основна частина технологічних засобів і устаткування має надлишок ресурсів за потужністю, продуктивністю та іншими експлуатаційними характеристиками. Цілісна методична рекомендація передбачає знаходження резервів економії ресурсів шляхом оптимізації повного виробничого процесу, внаслідок чого усуваються завищення параметрів послідовно виробів, технологій і системи його організації. При цьому організаційно-технічні характеристики виробництва слід оптимізувати за критерієм "споживацькі властивості кінцевого продукту".

Одержана методична розробка рекомендується аналітикам, менеджерам та економістам підприємств для застосування в процесі формування, розробки та реалізації інвестиційних проектів.

3.6. Розроблена концентрація управління ресурсами передбачає прогнозування функціонально-необхідних витрат залежно від функцій кінцевого продукту, які він повинен виконувати за повним циклом свого відтворення.

Запропоновані в роботі матриці "цілі-стадії" та "витрати-джерела", а також алгоритми економічних оцінок витрат і цільових функцій управління ресурсами рекомендуються науковим працівникам та аспірантам з метою наступного розвитку досліджень.

4. Основні публікації по темі дисертації

4.1. Leszek Szczerba. PROBLEMY ORGANIZACYJNO-EKONOMICZNE INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W UKRAINIE. Część I-wersja polska. Część II-wersja ukraińska.- Warszawa: Centrum Rynku Wschodniego, 1994 -3,0 друк.арк.

4.2. Щерба Л.В. Економіко-математичний алгоритм прогнозування інвестицій. Організаційно-економічні механізми розвитку: системний підхід. Зб.наук.праць - Львів, ДНДІ "Система", 1995 - 0,3 друк.арк.

4.3. Селезньов А.П., Щерба Л.В. Моделювання іноваційних процесів як великих систем. Організаційно-економічні механізми розвитку: системний підхід. Зб.наук.праць- Львів, ДНДІ "Система", 1995-0,2 друк.арк.

4.4. Кузьмін О.Є., Заборська-Щерба Х.М., Щерба Л.В. Проблема оцінки іноземних інвестицій. Організаційно-економічні механізми розвитку: системний підхід. Зб.наук.праць - Львів, ДНДІ "Система", 1995 -0,15 друк.арк.

4.5. Щерба Л.В., Давидяк С.І., Трач В.П. Методологічний аспект управління ресурсами. Організаційно-економічні механізми розвитку: системний підхід. Зб.наук.праць - Львів, ДНДІ "Система", 1995 -0,3 друк.арк.

4.6. Давидяк С.І., Щерба Л.В. Мотиваційний аспект системи оподаткування. Організаційно-економічні механізми розвитку: системний підхід. Зб.наук.праць - Львів, ДНДІ "Система", 1995 - 0,3 друк.арк.

4.7. Заборська-Щерба Х.М., Селезньов А.П., Щерба Л.В. Аналіз-синтез системи організації виробництва. Організаційно-економічні механізми розвитку: системний підхід. Зб.наук.праць - Львів, ДНДІ "Система", 1995 - 0,5 друк.арк.

4.8. Щерба Л.В. Експериментальні оцінки ресурсів на основі функціонального підходу. Організаційно-економічні механізми розвитку: системний підхід. Зб.наук.праць - Львів, ДНДІ "Система", 1995 -0,3 друк.арк.

4.9. Шаламай Ю.О. Лешек Щерба. Маркетинг на підприємствах у ВЕЗ-У зб.: Проблеми економічної політики у вільних економічних зонах (Матеріали міжнародної науково-практичної конференції).- Чернівці: ЧДУ, 1995, ч.1 - 0,1 друк.арк.

4.10. Щерба Л.В. Концепція відшкодування збитків учасниками спільних підприємств.- У зб.: "Аудиторська діяльність в умовах становлення нових економічних відносин в Україні" (Матеріали республіканської науково-практичної

конференції). - Львів: Спілка аудиторів України, Аудиторська палата України, Львівська комерційна академія, 1995 - 0,15 друк.арк.

4.11. Щерба Лешек. Іноземні інвестиції: мотивація, проблеми та залучення. Механізм заохочення. /Економ.газ. України "Діло", 1995, N 24 - 0,25 друк.арк.

4.12. Щерба Лешек. Іноземні інвестиції: мотивація, проблеми та залучення. Проблеми розвитку підприємств з іноземними інвестиціями./ Економ.газ. України "Діло",1995,N 30-0,5 друк.арк.

4.13. Щерба Лешек. Іноземні інвестиції: мотивація, проблеми та залучення. Вибір об'єкта інвестування. / Економ.газ.України "Діло", 1995 N, 36-37 - 0,35 друк.арк.

4.14. Щерба Лешек. Іноземні інвестиції: мотивація, проблеми та залучення. Організація іноземного інвестування. / Економ.газ. України "Діло", 1995, N 40 - 0,5 друк.арк.

АНОТАЦІЯ

Щерба Л.В. Организационно-экономические предпосылки функционирования предприятий с иностранными инвестициями.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 - экономика предприятий и формы хозяйствования. Академия народного хозяйства, Тернополь, 1995.

Защищаемая диссертация является рукописью, содержащей исследование проблем иностранного инвестирования в условиях формирования рыночных отношений. Проведен теоретический анализ системы организационно-экономического стимулирования развития совместных предприятий и даны рекомендации по ее усовершенствованию. Разработана методика оптимизации размеров инвестиций, предложены алгоритмы моделирования производственной деятельности предприятий с целью эффективного использования ресурсов.

ANNOTATION

Szczerba L.V. Economical and organisational reasons of activity of enterprise with foreign investments.

Dissertation seeking for the scientific degree of the Candidate of Economic Studies in the speciality 08.06.01 - Business Economy and Forms of Economy. National-economic Academy, Ukraine, Ternopol, 1995

Maintaining thesis is the manuscript, which includes investigation of the problems of foreign investment in conditions of forming the market relations.

The theoretical analysis of the economical and organisational system of stimulating of the development of joint enterprises is carried out and the recommendations for its improvement are given. Method of the optimisation of invest rates was elaborated, algorithm of modelling of the industrial activity of enterprises is offered for the effective use of resources.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, система мотивації, оптимізація, аналіз-синтез систем, управління ресурсами.

ABSTRACT

Bozhko L.V. Economic and organizational reasons of activity of enterprises with foreign investments.

Dissertation seeking for the scientific degree of the Candidate of Economic Studies in the specialty 08.08.01 - Business Economy and Forms of Economy. National-economic Academy of Ukraine, Ternopol, 1995.

Maintaining thesis is the manuscript which includes investigation of the problems of foreign investment in conditions of forming the market relations.

The theoretical analysis of the economical and organizational system of stimulating of the development of joint enterprises is carried out and the recommendations for the improvement and optimization of investment relations was elaborated, algorithm of the industrial activity of enterprises is offered for the effective use of resources.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, економічні мотиви, організаційні фактори, підприємства з іноземними інвестиціями.

454

АВ 33.710

282001, м. Тернопіль, вул. Руська 56
Віддруковано на видавничій системі 4300
в Тернопільському приладобудівному
інституті ім. І. Пулюя